

Өзгөчө лирикалуулукту жаратып, адабиятчы болобу, акын болобу, окурман болобу айтор, билими, эстетикалык жактан ар кыл адамдардын жан дүйнөсүнө бирдей жеткирген, Ч. Айтматовдун лиризмди колдонуу чеберчилиги өзгөчө болгондугун белгилөөгө болот.

Жыйынтыктап айтканда лирика адамдын жан дүйнөсүндөгү жашоого болгон көз карашы, ал эми романтика ал көз караштын өнүгүү жолуна түшкөнү деп билсек, лирико-романтика жалпы эле адам баласынын мүнөзүнүн сезимталдуулугу дейт элек. Ушул татаал көрүнүштү жазуучубуз Чыңгыз Айтматов өз чыгармаларында олуттуу ойлонуу менен, турмуш элегинен өткөрүү менен, коомдогу конфликт, проблеманы кылдат көрсөтүү менен бере алган. Мына ушул жөндөмдүүлүк адам баласында жогорку чекте экендигин көрсөтө алган бул жазуучу өмүр бою өз окурмандарынын жүрөгүндө жашай берет жана улам жаңы муунга өз чыгармалары менен түбөлүккө таалим берет.

Колдонулган адабияттар:

1. Садыков А. Кыргыз залкарлары: 2- том Чыңгыз Айтматов-Б.:Бийиктик,2008, 380 б.
2. Ауэзов.М. «Путь добрый!» / Китепте:Чингиз Айтматов.Статьи и рецензии о его творчестве.-Ф.:Кыргызстан,1975, 324 с.
3. Айтматов Ч. Биринчи мугалим:Повесттер жана аңгемелер. 126-б
4. Айтматов Ч. Биринчи мугалим:Повесттер жана аңгемелер. 126-б
5. Борбугулов М. Жаңы адамдын жан дүйнөсү» Ала-Тоо 1984, №8
6. Сыдыков Н. Ч.Айтматовдун пейзаж тартуу чеберчилиги Б.: 2002, 158 б.

Рецензент: ф.и.д., доцент А.Кадырмамбетова

УДК 070'1

DOI 10.33514/1694-7851-2020-2-253-256

Козубекова Г.Р.

И.Арабаев ат. КМУнун ага окутуучусу

ЖУРНАЛИСТИКАДАГЫ КОЭВОЛЮЦИЯ ЖАНА АНЫН ФОРМАЛАРЫ

КОЭВОЛЮЦИЯ И ЕЕ ФОРМЫ В ЖУРНАЛИСТИКЕ

COEVOLUTION AND ITS SPECIES IN JOURNALISM

Аннотация: Бул макалада журналистика илиминдеги коэволюция түшүнүгү чечмеленет, анын маани-маңызы жана формалары анализге алынат.

Түйүндүү сөздөр: коэволюция, компетенция, адистин кесиптик даярдыгы,модульдар группасы.

Аннотация: В этой статье дается анализ, раскрываются формы, значение и суть понятий коэволюции в журналистике.

Ключевые слова: коэволюция, компетенция, профессиональная подготовка кадров, группа модулей.

Summary: In this article the analysis is given, forms, value and an essence of concepts of a koevolution of journalism reveal.

Keywords: koevolution, competence, vocational training of shots, group of modules.

Компетенция дегенибиз-бул жогорку окуу жайындагы билим берүү системасы, жогорку кесиптик деңгээлде окуу процессин уюштура билүү, билим берүүнүн мазмундук жана технологиялык каражаттары менен иштей билүү. Кесиптик жогорку компетенцияга жетүү жалпы маданий, чен-өлчөмдүк деңгээлдеги окуу дисциплиналарын, модулдарды, циклдарды өздөштүрүү зарылдыгы келип чыгат. Бул жагдай “адистин кесиптик даярдыгы” түшүнүгүнө илимий негиздердин берилишин талап кылды. Аталган аныктама жаңы социалдык-экономикалык шарттардын негизинде кадрларды даярдоонун мазмундук жаңыланышы, коррекцияланышы, болочоктогу ММК кызматкерлерин чеберчилигин жогорулатууда, окутууда оптималдуу формаларды колдонууну актуалдаштыруу, аң-сезимдүү жана максаттык түрдө кесиптик компетенцияларды башкаруу ишмердүүлүгүн түшүндүрөт.

Адистерди бул нукта тарбиялоо тажырыйбасы М.А. Шолохов атындагы Москва Мамлекеттик Гуманитардык университетинде колдонула баштаган. Айталы, аталган окуу жайынан журналистика факультетинде бүтүндүктүн ичиндеги системанын, же анын бир бөлүгүнүн өзгөрүшү психологиялык-педагогикалык бир катар илимий дисциплиналарды айкалыштыруунун негизинде иш жүзүнө ашырылат. Мындай ыкма илимде **коэволюция** идеясы деген аталышка ээ болгон.

“Коэволюция-бул башка системалар менен байланышта турган, адамзаттык социум менен бирге чектешкен эволюция”.[2] Андыктан, “коэволюция” жалпы эволюциянын алкагында туруп, биргелешкен, трансформацияланган маданий жана жаратылыштык системалардын физикалык жана идеалдуу чагылуу жыйындысы. Психологиялык-педагогикалык идеялардын коэволюциялык процесстеринен улам анын формалары жана каражаттары суурулуп чыгып, анын негизинде келечектин прогнозу курулат.

Психологиялык-педагогикалык коэволюция бир нече формага ээ. Же болбосо, билим берүүнүн өз функциясын эффективдүү аткарышы, психологиялык-педагогикалык коэволюциянын биринчи формасы.

Экинчи формасы-коомдук чөйрөдө билим алуунун аркасында татыктуу орун ээлөө.

Үчүнчү формасы-социалдык системанын алкагында билим алган субъектинин жеке мүмкүнчүлүктөрүн, ишмердүүлүктөрүн кеңейтүү.

Бул түшүнүктүн алкагында педагогикалык процесс социалдык-экономикалык системанын тутумундагы билим берүүнүн эффективдүүлүгүнүн көрсөткүчү катары каралат. Билим берүү процессиндеги негизги роль профессионалдык группанын белгилүү бирпозицияны кармануусуна шарт түзгөндүгүндө. М.А. Шолохов атындагы ММГУнун журналистика факультетинде негизги билим берүү программасы модульдук принцип боюнча түзүлгөн. Т.а. модульдардын ырааттуу жүрүшү аркылуу жалпы маданий, чен-өлчөмдүк, жана кесиптик компетенцияларга ээ болуу. Аталган окуу жайда модуль окуу ишинин биргелешкен жыйындысы катары каралат. Ал эми билим берүү процессинин толук кандуулугу модульдар группасынын белгилүү принциптер боюнча бириктирилген профильдердин классификациясына таандык.

Журналистика факультетинин окуу планы бир нече профильге бөлүнгөн модулдар группасына негизделген. Мисалы, социалдык-кесиптик модульдардын группасы. Ал өз ичине укуктук, политологиялык, медиаэкономикалык жана социалдык-психологиялык профильдерге ажырайт. Булардын ар биринин өзөгүндө фундаменталдуу базалык курстар турат. Айталы, “Журналистиканын укуктук негиздери”, “ММКнын эл-аралык гуманитардык укугу”, “Журналисттин профессионалдык этикасы” дисциплиналары үчүн базалык курс катары “Укуктаануу” курсу эсептелет.

Окуу процессинин модульдук тартипте куралышы үзгүлтүксүз, этап-этабы менен зарыл болгон компетенциялардын калыптанышын шарттайт, теориядан практикалык көндүмдөргө өтүүдө журналистиканын коомдук-практикалык жаратылышы гуманитардык жана табыгый билимдердин дайыма биргеликте иш алып баруусунан улам өз кызматын ийгиликтүү аткарат.

Билим берүү процессинин катышуучулары бир маселени көңүлдөрүнөн чыгарбашы керек: болочоктогу журналист коомдук турмуштун бардык чөйрөлөрү кесилишкен тармакта иш алып барышат, мунун өзү бул кесипти аркалагандарга зор жоопкерчиликти тартуулайт.

Массалык маалымдоо каражаттары (ММК) коомдо жалпысынан социалдык жана улуттук интеграция процесстеринде, анын ичинде көп маданияттуу билим жана тарбия берүү процесстеринде дагы маанилүү роль ойношот. Алардын ишмердигинин эсебинен коомдук пикирди, социалдык маанайды, көп маданияттуу тематика талкууланып аткан тигил же бул терминдер менен категориялардын циркуляциясын түзүүгө таасир көрсөтүүчү реалдуу «чөйрө» түзүлөт.

Дүйнөлүк тажрыйба жана Кыргызстандын өзүнүн тажрыйбасы көрсөткөндөй, бул тематиканын ММКда талкууланышы журналисттер менен редакторлордон кошумча билим-тажрыйбаны талап кылат, анткени бул маселелерди туура эмес чагылдыруу көп маданияттуу чөйрөдө чыңалуу коркунучун көбөйтүшү ыктымал. Ошол эле учурда ММКнын этникалык жана башка көп маданияттуу тематика менен квалификациялуу алып барган иши кырдаалды турукташтыруунун жана аны оң жагына өнүктүрүүнүн маанилүү фактору болуп кала алат. Демократиялык коомдо биринчи иретте ММК бийликке таасир көрсөтүүнүн жана бийлик менен коомдун туруктуу диалогун орнотуунун маанилүү фактору болуп саналат. Андан сырткары, масс-медиа – жарандык сектор менен билим берүү мекемелеринин ортосунда ар кандай акцияларды жана иш чараларды өткөрүү, ошондой эле аларга коомдун көңүлүн бурууда өтө эффективдүү өнөк болуп дагы эсептелет. Өнөктөштүк позиция жана бейөкмөт уюмдар сыяктуу эле билим берүү чөйрөсү менен карым-катыш жасоого даярдыгы көп маданияттуу билим жана тарбия берүүгө ММКнын эффективдүү катышуусу үчүн негиз болуп бере алат. ММКнын коомго кайрылышынын маанилүү өзгөчөлүгү болуп алардын ар кандай аудиторияга, муундарга жана социалдык катмарларга мээленгендиги эсептелет. Этникалык тематиканы чагылдырууда биргелешкен өнөктөштүк позиция балдарга гана эмес, алардын ата-энелерине дагы, жаштарга гана эмес чоң кишилерге дагы көп маданияттуу билим берүүдө олуттуу фактор болуп бере алат. Бул учурда мамлекеттик тилде иштеген ММК өзгөчө роль ойношот.

Колдонулган адабияттар:

1. Артемова Ю.В. “Формирование конкурентноспособности будущего журналиста в университете”. Автореферат, Елецк, 2012-г., Стр.13.

2. Уразова, С.Л. Конвергентно-интеграционные аспекты эволюции СМИ в век информации / С.Л. Уразова // Вестник ВГИК. – 2010. – № 5. – С. 114–122.
3. Шестеркина, Л.П. Формирование инновационной модели подготовки журналистов в контексте становления конвергентных СМИ (гуманитарный и техно-логический аспекты): дис. ... д-ра филол. наук / Л.П. Шестеркина. – М., 2011. – 336 с.

Рецензент: ф.и.к., проф.м.а. Р.Сыдыкова

УДК 070'1

DOI 10.33514/1694-7851-2020-2-256-258

Тунгатарова А.

МТМИнин ага окутуучусу

ЭКОНОМИКАЛЫК ЖУРНАЛИСТИКАНЫ ОКУТУУНУН МАСЕЛЕЛЕРИ

ВОПРОСЫ ОБУЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЖУРНАЛИСТИКИ

ECONOMIC JOURNALISM EDUCATION MATTERS

Аннотация. Бул макалада экономикалык журналистиканы окутуунун айрым маселелери, максаты жана милдеттери, функциялары талдоого алынат.

Түйүндүү сөздөр: Экономикалык журналистика, окутуу маселелери, окутуунун функциялары.

Аннотация: В статье изучаются некоторые проблемы, цели и задачи, а также функции обучения экономической журналистики.

Ключевые слова: Экономическая журналистика, проблемы обучения, функции обучения.

Annotation: The article outlines some problems, goals and objectives, as well as the functions of training in economic journalism.

Keywords: economic journalism, learning problems, learning functions.

Азыркы мезгилде журналисттик кадрларды даярдоодо универсалдуу багыт жана тармактык багыт актуалдуу болууда. Башкача айтканда, универсалдуу багыт дегенибиз бир эле мезгилде журналистиканын бардык тармактарын тереңдетип окутуу: басма сөз журналистикасын, телерадиожурналистикасын жана онлайн же интернет журналистиканы комплекстүү окутуу дегенди билдирсе, тармактык багыт-журналистикадагы экономиканы, юридиканы, социологияны кошуп окутуу дегенди туюндурат. Биз бул макалада дал ошол экономикалык журналистиканы окутуунун айрым маселелерин талдоого алуу максатын көздөдүк.

Чынында, экономикалык журналистика классикалык журналистикадан айырмаланып турат. Анын негизги талабы журналисттен сандык катыштагы маалыматтарды туура талдап, аларды салыштырып, тигил же бул экономикалык формулаларды таамай түшүндүрө билүүдө турат. Экономикалык журналистиканы өнүктүрүүгө басым жасаган окутуучулар, биринчи